

EVALUAREA ECONOMIEI TENEBRE ÎN SECTORUL REAL ȘI PIERDERILOR BUGETULUI DE STAT

*Tatiana GUTIU®, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Valentina GANCIUCOV®, dr., cercetător științific coordonator,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova*

Actualitatea cercetărilor propuse este determinată de următorii factori: economiile moderne sunt economii de piață, iar economia tenebră este o parte componentă a oricărei economii de piață; țările diferă cum după nivelul de dezvoltare așa și după cota economiei neobservate în Produsul Intern Brut; economia tenebră generează atât consecințe negative, cât și pozitive, asupra economiei naționale și societății în întregime, una din consecințe negative reprezintă pierderile bugetului de stat. Scopul articolului dat este de a evalua economia tenebră în sectorul real și de a estima pierderile bugetului de stat cauzate de elementele economiei neobservate. Pentru evaluarea economiei tenebre a fost întocmită balanța interramurală efectivă. Cu scopul atingerii sarcinilor propuse pe lângă metoda input-output au fost utilizate următoarele metode: analiza comparativă, analiza regresională, metoda calculului analitic, metoda de modelare matematică. Utilizând modelul adaptat de autori a balanței interramurale naturale au fost depistate și evaluate elementele economiei tenebre și estimate pierderile bugetului de stat. În baza rezultatelor obținute au fost elaborate propuneri pentru contracararea economiei tenebre.

Cuvinte-cheie: economia neobservată; economia tenebră; balanța interramurală; utilizări; resurse; bugetul de stat; impozite.

The actuality of the proposed research is determined by the following factors: modern economies are market economies, and the shadow economy is a component part of any market economy; countries differ in terms of both the level of development and the share of the Non-Observed Economy in the Gross Domestic Product; the shadow economy generates both negative and positive consequences on the national economy and society as a whole, one of the negative consequences is the losses of the state budget. The purpose of this article is to evaluate the shadow economy in the real sector and to estimate the state budget losses caused by the elements of the Non-Observed Economy. For the assessment of the shadow economy, the actual interbranch balance was drawn up. In order to achieve the proposed tasks in addition to the input-output method, the following methods were used: comparative analysis, regression analysis, the method of analytical calculation, the method of mathematical modelling. Using the model adapted by the authors of the natural interbranch balance, the elements of the shadow economy and state budget losses were evaluated. Based on the results obtained, proposals have been developed to counteract the shadow economy.

Key words: the Non-Observed Economy; the shadow economy; interbranch balance; uses; resources; the state budget; taxes.

JEL Classification: C67, D57, E26, H61.

Introducere

Economia tenebră este o parte componentă a sistemului economic al oricărui stat contemporan. Cota economiei neobservate în Produsul Intern Brut (PIB) diferă de la un stat la altul, și cu cât nivelul de dezvoltare economică a unui anumit stat este mai mic, cu atât este mai mare cota menționată. Republica Moldova încă nu reprezintă un stat de drept. Sistemul fiscal actual nu creează condiții favorabile pentru dezvoltarea businessului. Pentru a elimina unele circumstanțe fiscale și juridice nefavorabile, businessul mic și mijlociu este silit periodic să își desfășoare activitatea economică în sectorul informal al economiei. Prin urmare este actuală evaluarea economiei tenebre în sectorul real.

Efectele economiei tenebre pot fi divizate în negative și pozitive, cele negative prevalează. Ca exemple de efecte negative pot servi: avantajul entităților care activează ilegal, și nu achită sau achită parțial impozitele, în raport cu entitățile care activează legal, și achită integral impozitele; extinderea corupției în instituțiile administrației publice; reducerea investițiilor în economia legală și frânarea dezvoltării economice; impact negativ asupra sistemului monetar și sectorului bancar; pierderile bugetului de stat; sporirea polarizării populației și tensiunii sociale. Efectele pozitive sunt: crearea noilor locuri de muncă în sectorul informal; oferirea bunurilor și serviciilor la un preț mai mic. Ultimul efect este favorabil păturii vulnerabile (pensionarilor, familiilor cu mulți copii), în special în perioada de recesiune a economiei.

Obiectul cercetărilor în articolul dat este economia tenebră și anume unul din efectele negative – pierderile bugetului de stat. Scopul principal al cercetării constă atât în evaluarea economiei tenebre în sectorul real, cât și în estimarea prejudiciilor cauzate bugetului de stat și în elaborarea măsurilor privind combaterea economiei neobservate.

© © Gutium Tatiana, gutium.tatiana1@gmail.com

© © Ganciuov Valentina, ganciuov.valea@rambler.ru

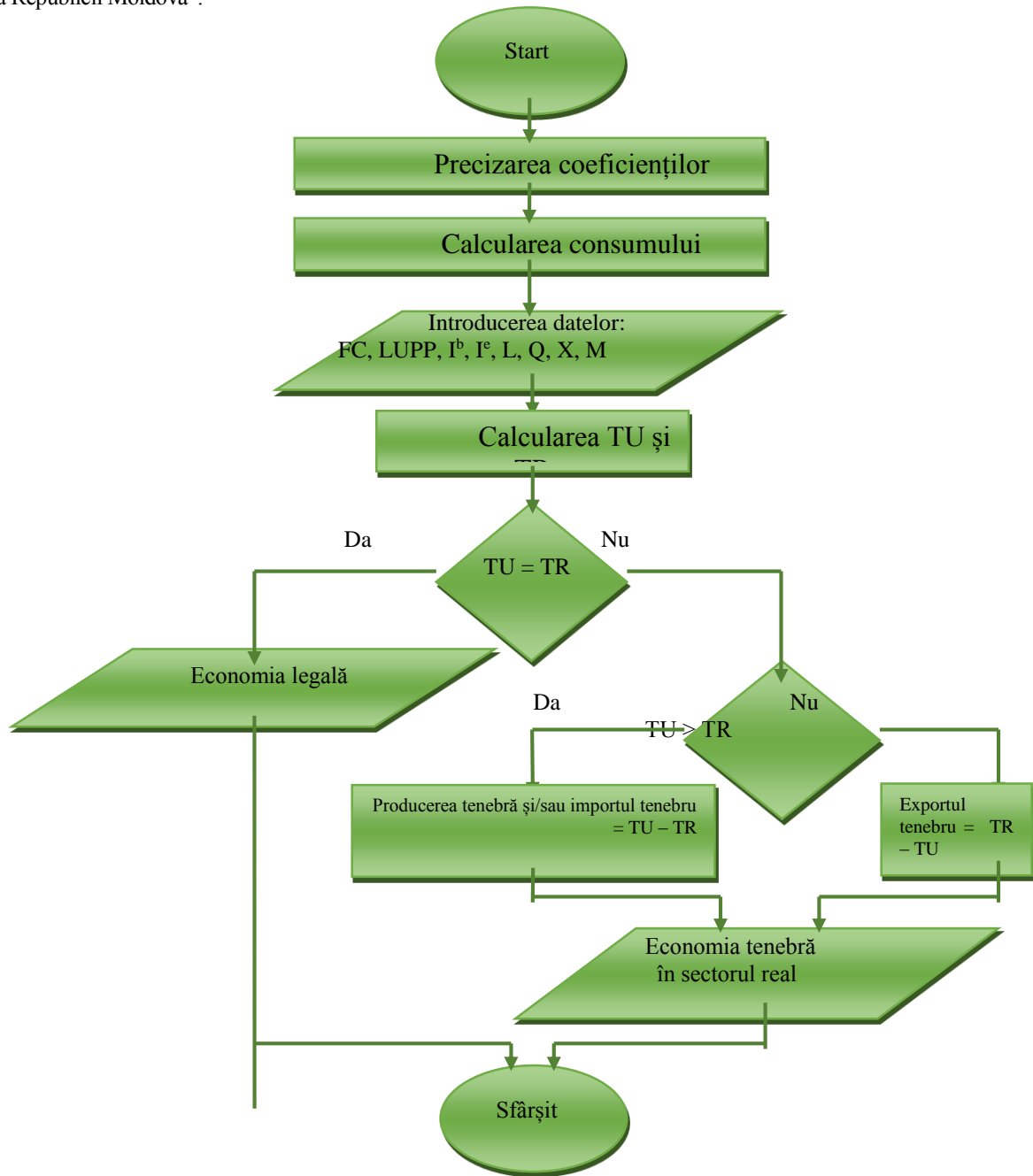
Capitolului I. Evaluarea economiei tenebre în baza modelului adaptat al balanței interramurale

Autorii urmărind scopul de estimare a economiei tenebre în sectorul real au adaptat modelul balanței interramurale BIR (Tabelul 1) și au utilizat algoritmul descris în figura 1. Modelul adaptat este elaborat în corespundere cu Sistemul Conturilor Naționale.

Pentru calcularea volumului consumului intermediar pe principalele tipuri de bunuri s-a elaborat algoritmul de calcul, utilizând coeficienții tehnici, care sunt periodic revizuiți.

Revizuirea coeficienților este cauzată de „faptul că apar tehnologii noi în economia națională, și în perioada contemporană producătorii tind să-și minimizeze cheltuielile, substituind materia primă calitativă, dar costisitoare, cu alte tipuri de materie primă, mai puțin costisitoare, de calitate inferioară, în detrimentul consumatorului final” [2, pag.39].

Volumul produselor finite comercializate pe piața internă constituie volumul vânzărilor atât pe piața organizată, cât și pe piața neorganizată. Stocul la începutul și la sfârșitul anului este evaluat ca suma stocurilor atât din rețelele de comerț din raportul statistic „Comerțul cu amănuntul, vânzarea și repararea autovehiculelor, repararea obiectelor de uz casnic și personale a Republicii Moldova structurat pe tipuri de mărfuri”, cât și din depozitele entităților din forma „Producția în expresie naturală în industria Republicii Moldova”.

Figura 1. Algoritmul evaluării economiei tenebre în sectorul real

Sursa: Elaborat de autor.

Declarațiile vamale de export și import a agenților economici constituie sursa de informație privind volumul exportului și importului legal de bunuri, iar date privind volumul comerțului exterior tenebru pot fi estimate în baza modelului adaptat de autori al balanței interramurale (Tabelul 1).

Tabelul 1. Modelul adaptat al balanței interramurale

Bunuri	Utilizări							Resurse					
	Consumul intermediar	Produce finite comercializate pe piața internă		Stoc de bunuri la sfârșitul anului	Export	Alte ieșiri (pierderi de bunuri)	Total utilizări	Volumul producției fabricate	inclusiv		Import	Stoc de bunuri la începutul anului	Total resurse
		Bunuri achiziționate pentru consum	Bunuri achiziționate pentru utilizare ulterioară în procesul de producție						Bunuri fabricate cu materialele clientului				
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
i	IC_i	FC_i	$LUPP_i$	I^e_i	X_i	L_i	TU_i	Q_i	Q^{rc}_i	M_i	I^b_i	TR_i	

Sursa: [3, pag.42].

„În procesul de elaborare a modelului reprezentat în tabelul 1 au fost combinate și utilizate metodologia de elaborare a contului de bunuri și servicii și modelul lui Leontief” [3, pag.41].

„Contul de bunuri și servicii descrie echilibrul macroeconomic dintre utilizările și resursele bunurilor și serviciilor cu detalierea componentelor cererii și ofertei” [1, pag.8] (ecuația 1), modelul adaptat al balanței interramurale la fel arată echilibrul dintre resursele și utilizările (ecuația 4). Contul de bunuri și servicii se elaborează total pe economie, iar balanțele interramurale naturale se elaborează în diviziunea bunurilor.

$$IC + FC + GFCF + \Delta I + X = Q + M, \tag{1}$$

$$\Delta I = I^e - I^b, \tag{2}$$

unde: $GFCF$ – formarea brută de capital fix,

ΔI – variația stocurilor.

Combinând ecuațiile 1 și 2 obținem următoarea egalitate:

$$IC + FC + GFCF + I^e + X = Q + M + I^b. \tag{3}$$

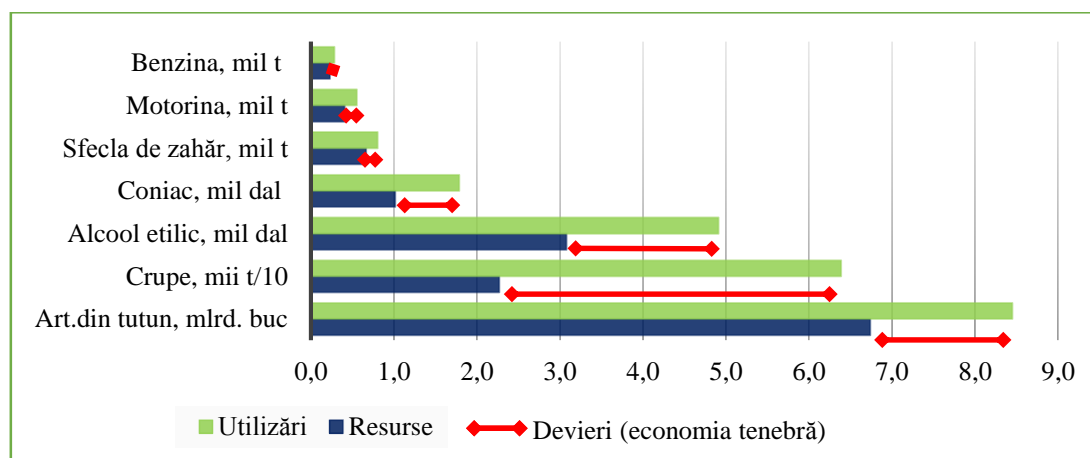
Ecuația obținută este asemănătoare egalității dintre utilizările și resursele modelului adaptat al balanței interramurale:

$$IC_i + FC_i + LUPP_i + I^e_i + X_i + L_i = Q_i + M_i + I^b_i. \tag{4}$$

Partea dreaptă a egalității constituie utilizările, iar partea stângă – resursele. „Dacă utilizările totale sunt mai mari decât resursele totale, are loc fabricarea tenebră sau importul ilegal. În cazul în care resursele totale sunt mai mari decât utilizările, are loc exportul ilegal” [3, pag.41] (Figura 1).

Capitolului II. Estimarea economiei tenebre în sectorul real și pierderilor bugetului de stat

Utilizând algoritmul din figura 1 și modelul adaptat BIR, autorii au estimat utilizările și resursele în diviziunea bunurilor pentru anii 2013-2016. Au fost depistate devieri însemnate la un set de bunuri (Figura 2). În continuare sunt prezentate rezultatele estimărilor pentru ultimul an analizat.

Figura 2. Devierile dintre resursele și utilizările unor bunuri, anul 2016

Sursa: elaborat de autori în baza datelor bilanțelor interramurale naturale pentru anul 2016.

Analiza balanței interramurale, elaborate pentru bunurile industriei agroalimentare, pentru anul 2016, a permis să depistăm elementele economiei tenebre la următoarele produse:

1. **Crupe.** În anul 2016 nivelul utilizărilor bunului dat a constituit 63,88 mii tone, iar cel a resurselor a fost mai mic cu 41,19 mii tone, adică de 2,82 ori (Figura 2). Exportul a constituit 6,52 mii tone, iar import – 17,2 mii tone. Prin urmare, importul este de 3 ori mai mare decât exportul. Situația creată arată că importul real a fost mult mai mare decât cel oficial și constituie aproximativ 58,4 mii tone. Bugetului statului au fost aduse prejudicii în valoare de 136,55 mil. lei (Tabelul 2).

2. **Făină.** Resursele acestui produs au constituit 144,77 mii tone în anul 2016, din care au fost utilizate în procesul de producție 101,6 mii tone, au fost exportate 1,38 mii tone și a rămas în sold 21,76 mii tone. Autorii analizând datele, privind comerțul exterior și datele raportului „Indicatorii privind circulația producției industriale în expresie naturală în a.2016” Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, au observat că utilizările prevalează resursele cu 18,779 mii tone, însă este necesar de luat în calcul că comercializarea se efectuează nu numai în rețelele de comerț cu amănuntul, dar și pe piața neorganizată. Devierea depistată denotă că pe piața bunului dat persistă importul neobservat în volum mult mai mare decât 32,6 mii tone. Ca rezultat, bugetul țării a fost privat de 32,91 mil. lei sub formă de TVA, taxă vamală și servicii vamale.

3. **Unt.** Resursele acestui produs au constituit 7,12 mii tone în anul 2016, din care au fost utilizate în procesul de producție 1,48 mii tone, au fost exportate 1,6 mii tone și a rămas în sold 0,331 mii tone. Analizând datele Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova observăm, că în a.2016 s-a creat o diferență dintre resurse și utilizări în volum de 0,21 mii tone. Faptul dat poate fi explicat prin import tenebru a 0,66 mii tone de unt. Ca rezultat bugetul țării a fost privat de 5,664 mil. lei sub formă de TVA, taxă vamală și servicii vamale.

4. **Coniac.** Resursele acestui produs au constituit 1,017 mil. dal în anul 2016, din care au fost utilizate în producere 0,00275 mil. dal, și au fost consumate 0,589 mil. dal pe piața interne și exportate 0,924 mil. dal. Analizând datele Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova privind comerțul exterior și datele formei „Indicatorii privind circulația producției industriale în expresie naturală în a.2016” am depistat că volumul resurselor și volumul utilizărilor nu sunt egale (Figura 2). Diferența dintre ele este egală cu 0,769 mil. dal. Bineînțeles că trebuie de ținut cont că în afară de unitățile de comerț cu amănuntul mai există și piața neorganizată. Situația creată poate fi explicată prin prezența elementelor economiei neobservate, și anume importului tenebru. Ca rezultat, bugetul țării a fost privat de 517,88 mil. lei sub formă de TVA, acciz, impozit pe venit și servicii vamale (Tabelul 2).

5. **Vinuri spumante.** În anul 2016 resursele acestui produs au atins nivelul de 816,75 mii dal, din care sa realizat pe piața organizată 677 mii dal, sa exportat 181,11 mii dal și a rămas în sold la sfârșitul anului 321 mii dal. Prin urmare, în total au fost utilizate vinuri spumante în cantitate de 1179,21 mii dal, deci utilizările prevalează resursele cu 362,46 mii dal. Această deviere se datorează importului neobservat în volum de 372,98 mii dal (s-a luat în calcul capacitatea pieței neorganizate). În urma celor expuse mai sus, reiese că bugetul statului a ratat încasări de cca. 141,30 mil. lei sub formă de TVA, acciz, taxă și servicii vamale.

6. **Articole din tutun.** Acest produs în anul 2016 a înregistrat următoarele valori: resursele au constituit 6,74 mlrd. buc., iar utilizările acestuia în toate formele de consum au fost mai mari decât resursele cu 1,71 mlrd. buc. (ceea ce constituie 25,37% din resurse). Au fost vândute în unitățile de comerț cu amănuntul 7,75 mlrd. buc., s-au exportat 0,424 mlrd. buc., soldul la sfârșitul anului a constituit 0,272 mlrd. buc. (fără a lua în calcul piața neorganizată). Astfel, importul oficial de 4,64 mlrd. buc. nu corespunde realității, producerea tenebră sau importul ilegal a constituit cel puțin 1,705 mlrd. buc. Bugetul statului a suportat pierderi din accize, TVA și impozite vamale de cca. 408,18 mil. lei (Tabelul 2). În anul 2016 importul articolelor din tutun a constituit 54,259 mil. USD (4642 mil. buc), ceea ce este cu 2% mai mult decât în anul precedent și cu 39% mai mult decât în anul 2000 (3328,9 mil. buc. sau 48 mil. USD). *Analiza efectuată arată că măsurile luate de guvern în anii precedenți au adus la o ușoară legalizare a importului articolelor de tutun.*

7. **Tutun nefermentat.** Acest produs în anul 2016 a înregistrat următoarele valori: resursele au constituit 2,56 mii tone, iar utilizările acestuia în toate formele de consum au fost mai mari decât resursele cu 1,176 mii tone (ceea ce constituie 46% din resurse) și a constituit 3,73 mii tone (din care exportul constituie 1,674 mii tone). În așa fel, importul oficial de 1,397 mii t nu corespunde realității. Efectiv au fost importate 2,563 mii tone de tutun fermentat sau a avut loc producerea tenebră. Ca rezultat bugetul țării a ratat încasări în mărime de 3,981 mil. lei sub formă de TVA, taxă vamală și servicii vamale.

8. **Alcool etilic.** Acest produs în anul 2016 a înregistrat următoarele valori:

- nivelul resurselor a constituit 3,08 mil. dal;
- bunul dat s-a utilizat în calitate de produs intermediar în volum de 1,64 mil. dal;
- exportul alcoolului etilic a constituit 2,836 mil. dal;
- mărirea stocului la sfârșitul anului a atins nivelul de 0,2551 mil. dal.

Prin urmare, s-a creat următoarea situație: în toate formele de utilizare s-a consumat 4,91 mil. dal, ceea ce este de 1,6 ori mai mult decât volumul total al resurselor. Oficial s-a importat 0,0766 mil. dal, ceea ce nu corespunde realității.

În conformitate cu calculele autorului, real s-a importat 1,7816 mil. dal de alcool etilic. În rezultatul importului tenebru bugetul țării a ratat încasări în mărime de 886,42 mil. lei sub formă de TVA, acciz, taxă vamală și servicii vamale (Tabelul 2).

Tabelul 2. Pierderile bugetului de stat în anul 2016, (mil. lei)

	Devieri	Preț	Normativ, 2016				Acciz	Taxa vamală (TV)	TVA	Acciz+TV+TVA	Servicii vamale	Impozit pe venit	Pierderile statului
			TVA %	Acciz		Taxa vamală							
1. Crupe, mii tone	41,19	8,7	20			15%		53,76	82,43	136,19	0,36		136,55
2. Făină, mii tone	18,78	4,6	20			15%		12,96	19,86	32,82	0,09		32,91
3. Unt, mii tone	0,21	62	8			15%+500 euro/t		4,27	1,38	5,65	0,01		5,66
4. Coniac, mii dal	768,52	600	20	85,83	lei/l	0,5 euro/1 alc. abs.	273,13	35,08	153,88	462,09	0,46	55,33	517,88
5. Vinuri spumante, mii dal	362,46	341	20	12,34	lei/l	0,5 euro/1	44,73	39,96	41,66	126,35	0,12	14,83	141,30
6. Art. din tutun, mlrd. buc.	1,70	235	20	40%		3 euro/1000 bucăți	160,26	112,78	134,74	407,78	0,40		408,18
7. Tutun nefermentat, mii tone	1,18	23,51	8			5%		1,38	2,32	3,70	0,28		3,98
8. Alcool etilic, mil. dal	1,70	192,2	20	85,83	lei/l	0,5 euro/1 alc. abs.	605,96	77,84	202,29	886,09	0,33		886,42
9. Nutreț combinat, mii tone	33,97	12,5	8			6%		25,48	36,01	61,49	0,42		61,91
10. Sfecla de zahăr, mii tone	139,39	727	8			15%		15,20	9,32	24,52	0,10		24,62
11. Art. de parf. și cosm., mil. lei	750,44		20	30%		6,50%	225,13	48,78	204,87	478,78	0,75		479,53
12. Apar. el. de uz casnic, mii buc.	15701,41	285	20			5%		223,75	939,73	1163,48	4,47		1167,95
13. Ap. video de inreg., mii buc.	114,78	1863	20			5%		10,69	44,91	55,60	0,21		55,81
14. Bijuterii, mil. lei	189,91		20	39,27	lei/gr	10%	91,81	18,99	60,14	170,94	0,19		171,13
15. Motorina, mii tone	144,80	8,88	20	1720	lei/t		249,06		306,97	556,03	1,29		557,32
16. Benzina, mii tone	53,40	10,1	20	4137	lei/t		220,92		152,05	372,97	0,54		373,51

Sursa: Elaborat în baza datelor bilanțelor interramurale naturale elaborate de autori pentru anul 2016.

9. Nutreț combinat. Resursele acestui produs au constituit 145,15 mii tone în anul 2016, din care au fost utilizate în hrana animalelor 73,74 mii tone, au fost exportate 95,306 mii tone și au rămas în sold – 10,08 mii tone. Analizând datele, privind comerțul exterior și datele raportului statistic „Indicatorii privind circulația producției industriale în expresie naturală în a.2016”, autorii au depistat diferența dintre resurse și utilizări în volum de 33,97 mii tone. Faptul dat denotă că în anul 2016 a avut loc importul neobservat în volum mult mai mare decât 44,87 mii tone. Ca rezultat, bugetul țării a fost privat de 61,91 mil. lei sub formă de TVA, taxă vamală și servicii vamale.

10. Sfecla. Resursele acestui produs au constituit 664,8 mii tone în anul 2016, din care au fost utilizate în procesul de producție 804,19 mii tone. Analizând datele, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, privind comerțul exterior, observăm că conform declarațiilor vamale nu s-a importat sfecla de zahăr, iar diferența dintre resursele și utilizări constituie 139,39 mii tone.

Situația creată ne denotă că s-a importat ilegal sau s-a produs tenebru bunul dat în volum de cel puțin 139,39 mii tone. Bazându-ne pe rezultatele analizei, concluzionăm, că bugetul de stat a pierdut TVA și servicii vamale în sumă de 24,625 mil lei. (Această situație se repetă din an în an, în decursul ultimilor patru ani: în a. 2013 diferența dintre resursele și utilizări a fost în mărime de 119,3 mii tone, în a. 2014 - 72 mii tone, în a. 2015 – 142,2 mii tone, în a.2016 -139,39 mii tone).

11. Articole de parfumerie și cosmetice. Conform bilanțelor interramurale elaborate resursele acestui produs în anul 2016 au constituit 1534,7 mil. lei (producerea – 25,2 mil. lei, importul – 1135,55 mil. lei și stocul la sfârșitul anului în unitățile de comerț cu amănuntul – 459,644 mil. lei). Acest produs a fost utilizat în: comerțul cu amănuntul 1552,54 mil. lei, s-a exportat 272,95 mil. lei. Analizând datele privind comerțul exterior și „Indicatorii privind circulația producției în expresie naturală în a.2016”, am ajuns la concluzia că importul real a fost mult mai mare decât cel oficial și constituie circa 1886 mil. lei. Prin urmare, statul a pierdut 479,53 mil. lei sub formă de TVA, taxă și servicii vamale (Tabelul 2).

În urma evaluării volumul importului și exportului neobservat în a. 2016 și utilizând tarifele și prețurile oficiale de import și export pentru producția analizată a fost estimat volumul pierderilor bugetului de stat din contul industriei agroalimentare în mărime de cca. 2698,94 mil. lei.

Elaborarea BIR pentru industria constructoare de mașini și industria grea a permis depistarea economiei tenebre în cazul următoarelor bunuri: bijuterii, aparate electrice de uz casnic, aparate video de înregistrat sau reprodus, benzina, motorina.

În continuare ne vom opri mai detaliat la evaluarea economiei tenebre în cazul benzinei și motorinei. La începutul

anului 2016 soldul benzinei a constituit numai 8 mii tone de benzină și sa importat în decursul întregului an 221,05 mii tone, deci, resursele bunului dat au alcătuit 229,05 mii tone. Sa utilizat acest product pe piața organizată (190,68 mii tone), sa exportat 29,42 mii tone, și în sold la sfârșitul anului au rămas 8 mii tone, pierderile au constituit 1 mii tone. Prin urmare, sa utilizat în total 229,05 mii tone, ce depășește resurse cu 53,4 mii tone. Ce denotă, că de facto s-a importat 263 mii tone de acest bun. Bugetul statului a ratat încasări în mărime de cca. 373,51 mil. lei sub formă de TVA, accize, taxa și servicii vamale, în rezultatul importului ilegal.

În Republica Moldova se extrag produse petroliere, însă în cantități foarte mici. Motorina fabricată nu acoperă cerințele pieței autohtone, de aceea se importă cantități mari de acest bun. În cazul importurilor de motorină se denotă un decalaj semnificativ dintre import și consumul intern. Numai estimările consumului sectorului agricol, efectuate în baza normelor tehnologice de utilizare a motorinei pe suprafețele însămânțate și datelor statistice despre consumul de motorină în transport, realizat populației și pentru alte servicii, care a fost colectat din balanțele energetice, arată că cererea pentru anul 2016 a atins nivelul de 876,2 mii tone.

În a.2015 cererea pentru motorină a constituit 815 mii tone, în a.2014 a fost de 733,61 mii tone, pentru a.2013 – de 705,51 mii tone și pentru a.2012 – 674,4 mii tone. Chiar dacă se ia în considerație că unele gospodării, în scopuri de economie, nu îndeplinesc toate normativele tehnologice, rezultatele calculelor arată că minimum necesar a constituit în anul 2016 – 700 mii tone, în anul 2015 a atins nivelul de 641,1 mii tone, în a.2014 – 615,31 mii tone, în a.2013 – 594,3 mii tone, iar în a.2012 – 558,3 mii tone de motorină. Analiza comparativă cu datele reale arată că tenebru s-a importat motorină în valoare de cel puțin de 160,3 mii tone în a.2012, 139,3 mii tone în a.2013, în a.2014 – 158,31 mii tone, în a. 2015 – 146 mii tone, în a. 2016 – 144,8 mii tone.

Luând în considerație situația creată pe piața motorinei, bugetul de stat a ratat cca. 557,32 mil lei în anul 2016 sub formă de accize, TVA și servicii vamale din cauza importului ilegal. Devierile cele mai însemnate sunt prezentate în figura 2.

Evaluând volumul importului și exportului neobservat în industria constructoare de mașini și industria grea, în anul 2016, și utilizând tarifele și prețurile oficiale de import și export pentru producția dată volumul pierderilor bugetului de stat, conform calculelor noastre constituie cca. 2325,72 mil. lei.

Analiza BIR elaborate pentru ultimele două ramuri, și anume pentru industria materialelor de construcție și industria ușoară, a arătat că în cazul acestor două ramuri elementele economiei tenebre au fost depistate în cazul a patrusprezece bunuri. Economia neobservată în cadrul industriei ușoare și industriei materialelor de construcție a cauzat diminuarea alocațiilor în visteriile statului în valoare de 193,905 mil. lei.

Concluzii și recomandări

Utilizând modelul adaptat al BIR și algoritmul elaborat de autori a fost evaluat volumul importului și exportului neobservat în toate ramurile economiei naționale pentru anul 2016. Bazându-se pe rezultate obținute, pe tarifele și prețurile de import și export, autorii au evaluat volumul pierderilor bugetului de stat, care a constituit cca. 5218,565 mil. lei, ce constituie 4% din PIB.

„Elaborarea BIR a depistat neajunsurile controlului vamal din Republica Moldova. Autorii au stabilit că se comit încălcări atât în livrarea produselor alimentare, cât și în livrarea produselor nealimentare. Prin urmare, putem concluziona că statul trebuie să ia măsuri în scopul ridicării disciplinei vamale, luptei cu contrabanda mărfurilor” [4, pag.126]. Economia tenebră poate fi clasificată ca crimă economică, care aduce prejudicii securității economice naționale.

Măsurile, care combat economia tenebră, concomitent îmbunătățesc mediul de afaceri. Ele includ: îmbunătățirea climatului fiscal; reducerea presiunii administrative asupra afacerilor legale; combaterea corupției; înăsprirea răspunderii contravenționale pentru încălcările fiscale; sporirea fiabilității sistemului bancar; consolidarea controlului asupra fluxurilor financiare, elaborarea mecanismelor de prevenire a spălării banilor; asigurarea stabilității politice în societate.

Referințe bibliografice

1. Conturi Naționale 2015. Chișinău, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova 2016, 81 p. [citat 20 august 2018]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Conturi_nationale/Conturi_nationale_2015.pdf
2. GANCIUCOV, Valentina, GUTIUM, Tatiana. Adaptarea modelului balanței interramurale natural-valorile pentru evaluarea economiei neobservate. *Vector european*. 2015, nr. 1, 36-40. ISSN 2345-1106.
3. GUTIUM, Tatiana. Quantifying the comparative advantage of domestic goods on the internal market. *The Journal Contemporary Economy*. 2018, Volume 3, Issue 1, pp. 38-45. ISSN 2537 – 4222.
4. GUTIUM, Tatiana. Problemele comerțului exterior la etapa actuală. In: *Politicile macroeconomice și rolul statului în organizarea activității economice eficiente*: conf. șt. intern., 4 apr. 2003. Chișinău: ASEM, 2003, pp. 120-129. ISBN 9975-75-217-9.